

ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРИ КІННОСПОРТИВНОГО МАНЕЖУ

Анотація: У статті розкриті особливості формування історичного перетворення, об'ємно-планувальної структури, конструктивного вирішення та особливостей експлуатації кінноспортивного манежу. Розглянуті манежі Франції, Австрії, Росії.

Ключові слова: іподром, кінноспортивний манеж, кінний спорт, школи верхової їзди.

Актуальність теми. Історія формування кінноспортивних споруд бере свій початок з античної Греції. В той час існували такі типи споруд: «гіпподром» та «римський цирк», де проводились кінні перегони на колісницях та ристалища. У праці дослідника М. С. Іванова [1] описується історія становлення кінних перегонів та архітектура давніх іподромів, які являли собою відкриті споруди з трибунами по трьом стонам від арени для перегонів та спеціально збудованих технічних та господарських приміщень. Візантійська імперія продовжила традицію будівництва римських цирків, збудувавши у Константинополі великий іподром [2, с. 170]. З історичного огляду можна стверджувати, що іподром, як окремий вид споруди для кінних змагань проіснував до XV сторіччя, коли на зміну йому приходить інший тип – кінний манеж.

Автор за **мету статті** ставить розкриття особливостей історичного перетворення архітектури кінного манежу з часів середньовіччя до сьогодення.

Кінноспортивний манеж – це об'ємна споруда для проведення змагань та тренувань коней з класичних дисциплін кінного спорту. Соціальним запитом в середньовічній Європі було розповсюдження моди на виїжджених парадних коней, яких тренували у *школах верхової їзди*. Перша кінна школа виникла в XIV століття в місті Неаполь (Італія), потім, розповсюдившись у Франції, Іспанії та Австрії, школи верхової їзди влаштовувались при княжих дворах та університетах під назвою «Лицарські академії». Однією з кращих у XVII ст. була Академія верхової їзди в Сомюрі (Франція) [3]. Згодом, у зв'язку з потребами армії починають формуватись кавалерійські кінні манежі.

Середньовічний *кінний манеж* являв собою об'ємну споруду, як окремо стоячу, так і зблоковану з господарськими спорудами при палацових

комплексах. Мав видовжений прямокутний план і був запроектований без проміжних опор в інтер'єрі. Стіни манежу робили з цегли та каменю та перекривали суцільним перекриттям з дерев'яними кроквами. В центрі манежу проектувалась арена для тренування коней та вершників, яка мала піщане покриття. Навколо арени влаштовували похилі дерев'яні борти, щоб кінь не зміг притиснути вершника до стіни. В центрі манежу встановлювали дерев'яні стовпи – піляри висотою 2,5 м, розмішені на відстані 1,5 м для більш зручного тренування. У 1760 р.у Франції існувало п'ять кавалерійських шкіл в містах: Д'ю, Безансон, Камбре, Метц, Анже, Сомюр, Париж, Версаль [4].

У Відні (Австрія) на території Хофбургського палацу розмішується будівля зимового манежу Іспанської школи верхової їзди, за проектом архітектора Йозефа Емануеля Фішер Фон Ерлаха (сина Іоганна Бернарда Фішер фон Эрлаха) в стилі бароко (1729-1735 рр.). Білий зал манежу дуже просторий і добре освітлений двома галереями, розділений на 46 коринфські колони, має розміри в плані 55х18 метри і висоту 17 метрів [4]. У 1980 р. в Хересі (Іспанія) при особняку XIX ст. «Рекрео де Лас Каденас» була збудована арена з трибунами на 1600 місць для іспанської школи верхової їзди. І сьогодні можна побачити в Хересі виступи кінного спектаклю андалузьких коней [5].

З XVIII ст. верхова їзда складала невід'ємну частину життя російської знаті. Дворянська молодь із захопленням відвідувала кінні манежі і приватні школи верхової їзди, в яких проводилися заняття з виїздки. Перший відкритий манеж був розміщений у 1732 році навпроти Зимового палацу. Перший критий (кам'яний) манеж був збудований у 1757-1759 рр. при Першому кадетському корпусі, будівельними роботами керував «баумейстер» кадетського корпусу І. Борхард. Манеж був виконаний в перехідному стилі від бароко до класицизму, мав т-подібну форму плану, головний фасад був розчленований складним по профілю антаблементом над першим та другим поверхом та сильно виступаючими пілястрами. Центральна частина головного фасаду підкреслена лучковим фронтоном [6, с. 272].

У 1817-1824 роках в Москві за проектом інженера А. Бетанкура інженером Л. Карбон'є був збудований кінний манеж [7, с. 236-248]. Зовнішнє та внутрішнє оздоблення манежу виконане архітектором О. Бове (1824-1825 рр.). Величезний простір залу (166,1х44,7 м) споруджений без єдиної опори (що в той час було дивом техніки), перекривався унікальною конструкцією з сорока п'яти дерев'яних ферм. Манеж був вирішений в архітектурному стилі ампір: торцеві фасади прикрашені фронтонами та аркадою з семи арочних віконних отворів і дверима. Монументальність будівлі визначається її пропорціями, ритмом колон, пілонів та стриманою колористичною гаммою, властивою

архітектурі того часу. Також в царській Росії були збудовані Михайлівський (Москва) та Кінногвардійський (Санкт-Петербург) манежі [8, 9] (рис 1).

Сучасний манеж виникає з середини ХХ століття за прототипом середньовічного. Саме із традицій іспанської та французької школи верхової їзди сформувались правила сучасних кінних змагань за класичною дисципліною «виїздка». Такий манеж має сталі розміри плану 60х20 м. Грунт в манежі повинен бути піщаним, а відстань від манежу до стіни – не менше 2 м. На стінах нанесена літерна розмітка, а по периметру можуть влаштовуватись місця для публіки та суддів. На рисунку 2 зображена схема зв'язку між блоками приміщень кінного манежу. В сучасних манежах присутнє штучне освітлення, влаштоване таким чином, щоб не утворювались тіні. Манеж може бути окремо стоячим та зблокованим зі стайнею. Приклад архітектурного вирішення сучасного манежу можемо бачити на рисунку 3.

В містобудівній ситуації манеж розміщується переважно на окраїні міста в структурі іподромного комплексу, кінноспортивної бази, кінноспортивної школи, або при заміських кінних клубах. Сучасні конструктивні системи дозволяють будувати манежі з легких металевих каркасів з верхнім освітленням та системою опалення в роздягальнях та адміністративних приміщеннях. Класичним прикладом для архітектора-проектувальника є манеж кінного комплексу «Бітца» [10] (рис. 4, а). Тут ми бачимо над глядацькими місцями підвищення профілю перекриття металевої ферми. Арена манежу знаходиться на одному рівні зі стайнями, а роздягальні розташовуються під трибунами. Суддівська ложа та ложа преси запроектована навпроти місць для глядачів. На розрізі манежу в м. Твер (рис. 4, б) ми бачимо, що з однієї сторони головне приміщення манежу зблоковане з передманежником та технічними приміщеннями. З іншої сторони розташований фойє-вестибюль. Запроектовані трибуни на 500 сидячих та 500 стоячих місць у вигляді галереї. Будівля виконана із збірно-моголітного залізобетонного рамного каркасу.

Висновки. На основі проведеного дослідження автором було встановлено:

- кінноспортивний манеж – це об'ємна спортивна споруда для проведення змагань та тренувань коней з класичних дисциплін кінного спорту;
- описані характерні приклади класичних кінних манежів та особливості їх об'ємно-просторового вирішення;
- саме середньовічний манеж став прототипом виставкової зали, адже споруджувався без проміжних опор в інтер'єрі. Міг розмістити габаритне обладнання та значну кількість публіки.
- визначено історичне перетворення манежу із школи верхової їзди до сучасного спортивного об'єкту.

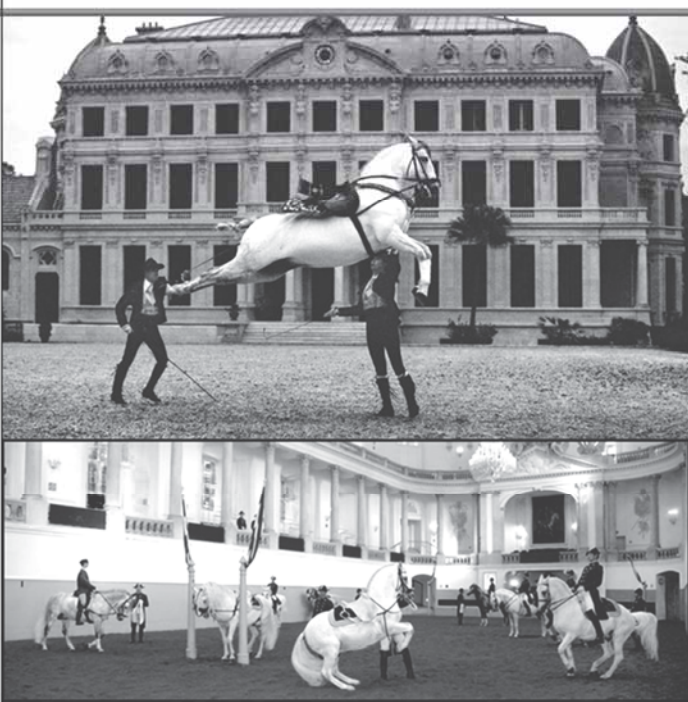
Країна час виникн.	Зображення	Особливості
Австрія Вена XVI ст.		Будівля манежу іспанської школи верхової їзди. Вперше Школа згадується в 1572 році, коли у Відні було побудовано дерев'яне споруда "Spanische Reitshule". В 1580 році герцог Карл Штирійський заснував придворні стайні в селі Липиця поблизу Трієста. У 1681 році імператор видав указ про будівництво у Відні у палаці Хофбург кам'яного манежу. Будівництво зимового манежу Winterreitshule було розпочато в 1729 році і закінчено в 1735 році. Його архітектором був знаменитий Йозеф Еммануїл Фішер фон Ерлах.
Росія Санкт-Петербург XIX ст.		Будівля манежу кінногвардійського полку 1804-1807 рр. Архітектор Джакомо Кваренгі. Будівля незвично насамперед своєю протяжністю. Архітектор зробив акцент тільки на короткий східний фасад. Уподібнюючи його античному храму, прикрасивши колонами, мармуровими фігурами.
Росія Санкт-Петербург XIX ст.		Манеж з галереєю лейб-гвардії Кінного полку.

Рис. 1. Приклади історичного формування середньовічного манежу.

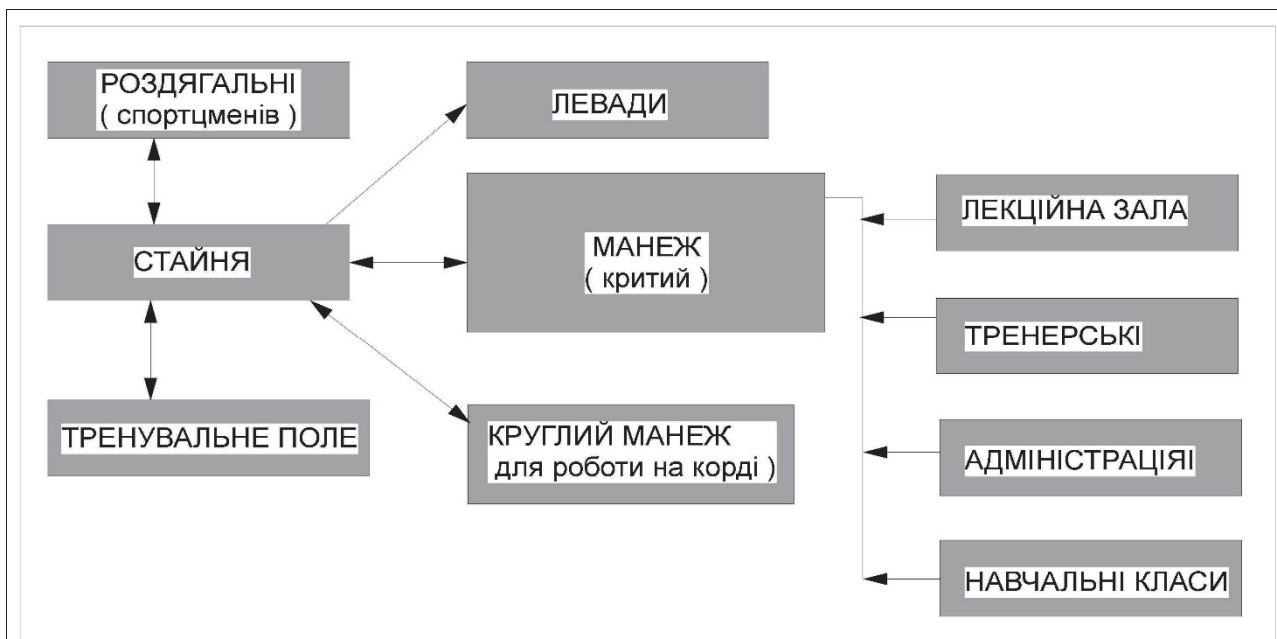

Рис. 2. Приклад функціонального зв'язку між приміщеннями кінного манежу.

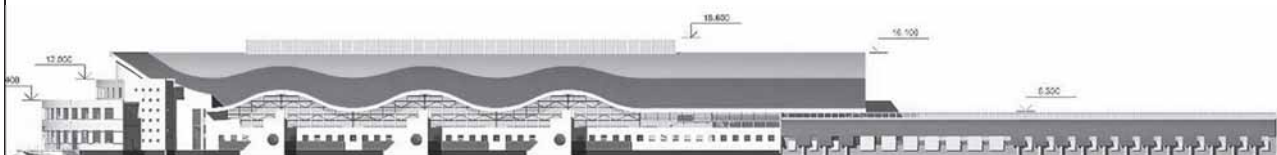

Рис. 3. Приклади архітектурного вирішення кінноспортивного манежу.

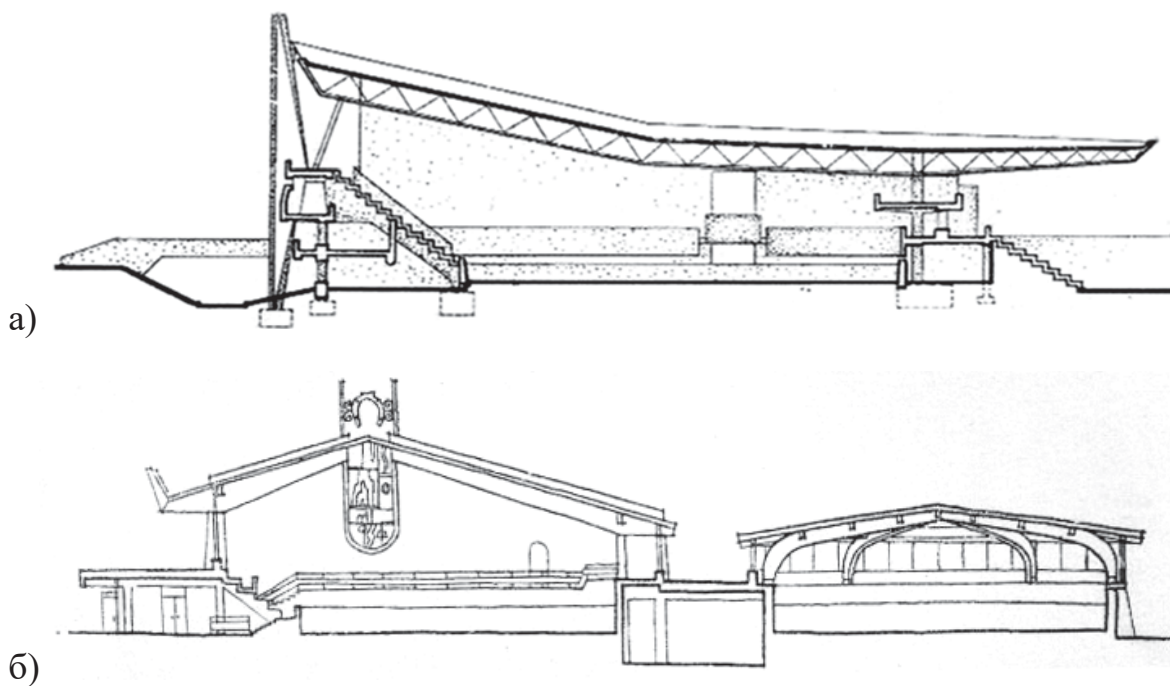

Рис. 4. Приклади конструктивного вирішення кінного манежу.

Список використаних джерел:

1. Иванов М.С. Олимпийские игры и конный спорт. – М.: Физкультура и спорт, 1984. – С. 9-16.
2. Горіна А. О. Принципи архітектурно-планувальної організації іподромних комплексів : дис. ... – канд. арх. : 18.00.02 / Горіна Анна Олександрівна; Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт. – Київ : КНУБА, 2014. – 194, [4] л. : іл.
3. Наумова А. Века истории Сомюра / Анастасия Наумова // Конный мир. – М.: ООО “КИД”. – 2003. – №5. – С. 21-25.
4. Ершова Е. Австрия: танцующие лошади Дунайской империи / Елена Ершова // М.: Золотой мустанг. – 2004. – № 1. – С. 10-17.
5. Дмитриева Е. Там, где правят короли [электронный ресурс] / Елена Дмитриева // Конный мир. – 2004. – №2. – Режим доступа: <http://horseworld.ru/modules/AMS/article.php?storyid=563>
6. Петров А.Н. Памятники архитектуры Ленинграда / А.Н. Петров, Борисова Е.А., Наumenko А.П. – Изд. 4-е, перераб. Л.: Стройиздат, Ленингр. Отд-ние, 1975. – 576 с., ил.
7. Бudyлина М. История постройки Манежа в Москве / М. Бudyлина // Архитектурное наследие, 1952. – №2. – С.236-248.
8. Серов В. Фитнес в дворянской империи / В. Серов // Проект Россия. – М: Издательство “А-Фонд”, 2003. – №1. – С. 57-64.
9. Пилявский В. Две работы В. П. Стасова в Царском Селе / В. Пилявский // Архитектурное наследие. – М.: изд. “Коло”, 1955. – № 7. – С.163-167.
10. Москва. Битцевский лесопарк. Конно-спортивный комплекс // Лучшие произведения зодчих. 1981-1982 гг. – М.: 1985. – С. 186-193.

Аннотация

В статье раскрыты особенности формирования исторического преобразования, объемно-планировочной структуры, конструктивного решения и особенностей эксплуатации конноспортивного манежа. Рассмотрены манежи Франции, Австрии, России.

Ключевые слова: ипподром, конноспортивный манеж, конный спорт, школы верховой езды.

Annotation

The article reveals peculiarities of historical transformation, space-planning structure, a constructive solution and operating features equestrian arena. Considered playpens France, Austria, Russia.

Keywords: hippodrome, equestrian riding, riding, riding school.